

OPINIE I KOMENTARZE FRDL SAMORZĄD TERYTORIALNY NA ŚWIECIE

nr 13/2023

SAMORZĄD TERYTORIALNY REPUBLICY MOŁDAWII

dr hab. Robert Rajczyk, prof. UŚ

Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Republice Mołdawii stanowi szczególnie interesujący przypadek ze względu na specyficzny *de facto* **podział administracyjny państwa**. Co więcej, występują w nim **silne tendencje separatystyczne**.

Chronologicznie historię współczesnego mołdawskiego samorządu terytorialnego wywodzić należy od *Deklaracji Niepodległości Republiki Mołdawii*, uchwalonej 27 sierpnia 1991 roku, która formalnie kończyła proces prawnomiędzynarodowej emancypacji Mołdawii od Związku Radzieckiego. Historyczne dziedzictwo przynależności państwowej determinuje kwestię konsolidacji terytorialnej w Mołdawii, a także występowanie tendencji separatystycznych na południu kraju oraz lewym brzegu Dniestru. Mowa tutaj o funkcjonowaniu Autonomicznego Terytorium Gagauzji[1] oraz tzw. Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej. Podkreślić jednak należy, iż obszary na lewym brzegu Dniestru określane popularnie mianem Naddniestrza w świetle prawa międzynarodowego są integralną częścią Republiki Mołdawii. W literaturze naukowej natomiast Naddniestrzańską Republikę Mołdawską traktuje się jako quasi-państwo. Geneza ani funkcjonowanie tego organizmu politycznego nie są przedmiotem niniejszego opracowania, niemniej jednak ze względu na jego problematykę, przedstawiona zostanie organizacja terytorialna tego poradzieckiego państwa *de facto* z uwagi na występowanie tam wybieralnych władz politycznych zarówno szczebla tzw. republikańskiego oraz lokalnego, działalność odmiennych niż w prawobrzeżnej Mołdawii: administracji, służb celnych, policyjnych, granicznych, a także sił zbrojnych i systemu bankowego. Funkcjonowanie tego *quasi*-państwa ma także swoje odzwierciedlenie w *Konstytucji Republiki Mołdawii*, która dopuszcza przyznanie miejscowościom leżącym na lewym brzegu Dniestru szczególnych form autonomii lokalnej, zgodnie ze specjalnym statusem przyjętym w ustawie organicznej[2] (art. 110 ust. 2).

[1] Avtonom Territoriali Bõlümliü Gagauziya (w jęz. gagauskim), *Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia* (w jęz. rumuńskim).

[2] Ustawy organiczne, uchwalane bezwzględną większością głosów, to szczególny rodzaj aktów prawnych sankcjonujących najbardziej żywotne kwestie funkcjonowania państwa i systemu politycznego, z wyjątkiem zmian w konstytucji zarezerwowanych dla ustaw konstytucyjnych.

Prawne podstawy funkcjonowania władz lokalnych w Republice Mołdawii

Ustawa zasadnicza określa podział administracyjny Mołdawii na gminy, miasta [niektóre na mocy ustawy mogą mieć status municypiów – *municipiul*, a status stolicy Republiki Mołdawii – Kiszyniowa – określa ustawa organiczna[3], rejony (*raion*)[4] [odpowiedniki polskich powiatów – przyp. aut.] oraz Autonomiczne Terytorium Gagauzji (art. 110 ust. 1)[5]. Poza wspomnianą powyżej mołdawską ustawą zasadniczą oraz Kodeksem Wyborczym[6], funkcjonowanie samorządu terytorialnego reguluje szereg ustaw organicznych: o *statusie lokalnych funkcjonariuszy publicznych*[7], o *podziale administracyjnym*[8], o *publicznej administracji lokalnej*[9], o *statucie ramowym gmin i miast*[10], o *gospodarce komunalnej*[11], o *finansach lokalnych*[12], a także o *specjalnym statusie prawnym Gagauzji*[13]. Do wyżej wymienionych aktów normatywnych dodać należy także *Statut Autonomicznego Terytorium Gagauzji*, który jako akt prawa miejscowego uchwalony został przez regionalny parlament – Zgromadzenie Ludowe[14].

Quasi-państwo Naddniestrzańska Republika Mołdawska stworzyła, odmienne od mołdawskiego, przepisy prawne dotyczące organizacji i funkcjonowania władz lokalnych na wzór rozwiązań istniejących w Mołdawskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej. Mowa tu między innymi o mandacie imperatywnym deputowanego ludowego[15].

Zgodnie z ustawą o podziale terytorialnym, jednostki podziału administracyjnego w Mołdawii posiadają osobowość prawną oraz tworzone są z zachowaniem więzi społecznych, gospodarczych, kulturalnych i tradycji historycznej. Podstawową jednostką określaną w ustawie jako administracyjno-terytorialna jest wieś (w jęz. rumuńskim – *sat*). Niemniej jednak jednocześnie w ustawie występuje zapis utożsamiający wieś z gminą (*comune*), przewidując jednocześnie możliwość tworzenia przez co najmniej dwie wsie – gminy. Przyjąć należy zatem, iż każda wieś stanowi jednostkę podziału administracyjno-terytorialnego (*unități administrativ-teritoriale*), która odpowiada polskiej gminie, zwłaszcza iż ustawa o podziale terytorialnym przewiduje dwustopniowy podział na gminy i miasta oraz rejony, czyli odpowiedniki polskich powiatów ziemskich.

[3] *Legea nr 136/2016 privind Statutul municipiului Chișinău*. Według ustawy rada municypalna Kiszyniowa (w jęz. rum. *Consiliul Municipal Chișinău*) to 51 radnych. Organem wykonawczym jest burmistrz (w jęz. rum. *Primar general al municipiului Chișinău*) wybierany na czteroletnią kadencję w wyborach powszechnych i kierujący aparatem pomocniczym – urzędem (*primaria*). Na jego wniosek organ stanowiący wybiera czterech wiceburmistrzów (w jęz. rum. *viceprimarii municipiului*) bezwzględną większością głosów. Burmistrz Kiszyniowa powołuje i odwołuje też burmistrzów dzielnic (w jęz. rum. *prețor al sectorului*), którzy realizują zadania publiczne przy pomocy urzędów dzielnicowych (*pretoria*) i swoich zastępców (*vicepretori*). Rady dzielnicowe (*consiliu sectorial*) liczą odpowiednio: Botanica – 25, Buiucani – 23, Centru – 23, Ciocana – 23, Rîscani – 25 – art. 56 ust. 3. Municipium Kiszyniowa obejmuje miasto Kiszyniów oraz sześć okolicznych miast i 28 podstołecznych wsi. Każda z tych jednostek stanowi samodzielną jednostkę administracyjno-terytorialną - *Legea Nr. 436/2006 privind administrația publică locală*.

[4] W języku gagauskim – *dolay*.

[5] Dosłownie w języku rumuńskim: *sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia*.

[6] *Codul Electoral, Monitorul Oficial*, 2017, Nr. 451-463.

[7] *Legea nr. 768/2000 privind statutul alesului local*

[8] *Legea nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*

[9] *Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală*

[10] *Legea nr. 436/2003 privind Statutul-cadru al satului (comunei), orașului (municipiului)*

[11] *Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002*

[12] *Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale*

[13] *Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)*

[14] Rajczyk, R. (2014). *Autonomia gagauska panaceum na separatyzm*. W R. Radek & J. P. Iwanek (red.), *Autonomia terytorialna w perspektywie europejskiej*, T. 2. W europejskiej praktyce ustrojowej, s. 183.

[15] Закон Приднестровской Молдавской Республики об органах местной власти, местного самоуправления и государственной администрации в Приднестровской Молдавской Республике, „Собрание актов законодательства” 1998, nr 3, art. 7.

[16] Głównie miasto Autonomicznego Terytorium Gagauzji.

[17] Bendery to jedyne miasto na prawnym brzegu Dniestru, które znajduje się pod kontrolą władz nieuznawanej w świetle prawa międzynarodowego tak zwanej Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej. Tyraspol to natomiast stolica Naddniestrza.

Miasta o szczególnej roli w życiu gospodarczym, społeczno-kulturalnym, naukowym, politycznym i administracyjnym kraju, z ważnymi instytucjami w dziedzinie oświaty, ochrony zdrowia i kultury mogą otrzymać status *municipiów*, które klasyfikowane są jako jednostki administracyjno-terytorialnego drugiego stopnia, czyli odpowiednik rejonów (art. 7). Status *municipiów* zgodnie z ustawą posiadają: Kiszyniów, Bielce, Komrat[16], Bendery oraz Tyraspol[17].

Wsiom [w języku polskim bardziej właściwe byłoby określenie – miejscowość – przyp. aut.] i miastom, które ze względu na warunki klimatyczne i balneologiczne mają szczególne walory zdrowotne, nadaje się decyzją rządu status uzdrowiska. Wsie i miasta o szczególnym znaczeniu w gospodarce narodowej, historii lub kulturze, mogą otrzymać status węzła kolejowego, centrum historycznego lub centrum kulturalnego (art. 11). Rejony to jednostki podziału administracyjnego, w skład których wchodzi gminy i miasta, które łączą trwałe więzy gospodarcze, kulturalne i społeczne.

Tworzenie, znoszenie oraz zmiany granic jednostek podziału administracyjno-terytorialnego dokonuje parlament po zasięgnięciu opinii mieszkańców. Warunkiem utworzenia jest również zamieszkiwanie na obszarze proponowanej jednostki co najmniej półtora tysiąca osób oraz potencjał ekonomiczny pozwalający na realizację zadań publicznych. *Ustawa o publicznej administracji lokalnej* wskazuje, iż funkcjonowanie administracji publicznej w jednostkach administracyjno-terytorialnych oparte jest o zasady autonomii, decentralizacji usług publicznych oraz konsultacji z obywatelami w sprawach lokalnych o szczególnym znaczeniu. Władze lokalne posiadają autonomię finansową w zakresie realizacji zadań publicznych niezastrzeżonych dla innych organów władzy oraz nienaruszających unitarnego charakteru państwa (art. 3). Jednostka administracyjno-terytorialna jest osobą prawną prawa publicznego i posiada z mocy prawa majątek odrębny od majątku państwowego i innych jednostek administracyjno-terytorialnych.

Organy lokalnej administracji publicznej

Organem stanowiącym w gminach są rady lokalne [odpowiednio wiejskie/gminne, miejskie i municypalne – w jęz. rum.: *consiliile locale (SĂTEȘTI, COMUNALE, ORĂȘENEȘTI, MUNICIPALE)*], natomiast burmistrz (*primar*) jest organem wykonawczym, który kieruje bieżącą pracą jednostki administracyjno-terytorialnej przy pomocy ratusza (*primărie*). W rejonie organami są odpowiednio rady rejonowa (*consiliului raional*) oraz przewodniczący rejonu (*președintele raionului*) [odpowiednik polskiego starosty – przyp. aut.], który kieruje pracą administracji rejonowej przy pomocy starostwa (*aparatul președintelui raionului*).

Pomiędzy organami władzy lokalnej a centralnymi organami władzy państwowej oraz pomiędzy organami samorządowymi obu szczebli nie ma podległości hierarchicznej. Nadzór nad funkcjonowaniem organów samorządowych opiera się wyłącznie o kryterium legalności oraz dotyczy także zadań zleconych, w tym również realizowanych przez organy lokalnej administracji publicznej w Autonomicznym Terytorium Gagauzja. Tamtejszy regionalny parlament regionalny – Zgromadzenie Ludowe – *Halk Toplușu*[18] w języku gagauskim) jest uprawniony do uchwalania ustaw lokalnych dotyczących nauki, dziedzictwa kulturowego, edukacji, zdrowia i spraw społecznych, opieki społecznej, podatków i budżetu lokalnego, sportu, polityki zatrudnienia, ochrony środowiska naturalnego, zasobów naturalnych, rolnictwa oraz rozwoju miast, mieszkalnictwa i usług komunalnych.

[16] Głównie miasto Autonomicznego Terytorium Gagauzji.

[17] Bendery to jedyne miasto na prawnym brzegu Dniestru, które znajduje się pod kontrolą władz nieuznawanej w świetle prawa międzynarodowego tak zwanej Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej. Tyraspol to natomiast stolica Naddniestrza.

[18] <https://halktoplushu.md/>

Wśród innych kompetencji, Zgromadzenie Ludowe ma inicjatywę wnioskowania by parlament w Kiszyniowie uchwalił deklarację o stanie wyjątkowym w Kiszyniowie na terytorium Gagauzji oraz „prawo dostępu do Sądu Konstytucyjnego Republiki Mołdawii w celu stwierdzenia nieważności aktów normatywnych władz ustawodawczych i wykonawczych Republiki Mołdawii w przypadku naruszenia uprawnień Gagauzji” (art. 12). Trzydziestu pięciu członków parlamentu regionalnego[19] wybieranych jest w głosowaniu bezpośrednim, powszechnym, równym i tajnym, na czteroletnią kadencję[20] - podobnie jak kierujący pracą organu wykonawczego – Komitetu Wykonawczego – gubernator Gagauzji (w jęz. gagauskim *başkan*[21]) wchodzący z urzędu w skład mołdawskiego rządu. Obligatoryjnie akty prawne stanowione przez gubernatora i kierowany przez niego Komitet Wykonawczy, jak i uchwalane przez Zgromadzenie Ludowe, muszą być notyfikowane odpowiednio rządowi Mołdawii oraz Parlamentowi Republiki Mołdawii[22].

Jednostki administracyjno-terytorialne posiadają władztwo podatkowe w zakresie podatków i opłat lokalnych. Delegowanie zadań publicznych na szczebel lokalny przez organy centralnej administracji publicznej (parlament – art. 3 ust. 4) nie może być realizowane bez uprzedniej oceny skutków finansowych, konsultacji z władzami lokalnymi odpowiedniego szczebla i bez zapewnienia finansowania[23]. Dochody jednostek administracyjno-terytorialnych (art. 5), z wyjątkiem municypiów Bielce i Kiszyniów, tworzą dochody własne i majątkowe w postaci: podatku od nieruchomości, opłaty za wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej, udziału w podatkach od dochodów osób fizycznych prowadzących samodzielną działalność w zakresie handlu detalicznego, podatki i opłaty lokalne, opłaty z tytułu dzierżawy gruntów i majątku komunalnego oraz udział w podatku dochodowym od osób fizycznych [z wyjątkiem budżetów wsi (gmin) i miast (gmin) z Gagauzji – przyp. aut.]:

- dla budżetów wsi (gmin) i miast (gmin), z wyjątkiem municypiów – 100% ogólnej kwoty zebranej na obszarze właściwej jednostki administracyjno-terytorialnej;
- dla budżetów miast-siedzib rejonów – 50% ogólnej kwoty zebranej na terenie odpowiedniej jednostki administracyjno-terytorialnej;
- dla budżetów municypiów-siedzib rejonów – 50% ogólnej kwoty zebranej na terenie odpowiedniej jednostki administracyjno-terytorialnej;
- dotacje celowe (między innymi oświata i wychowanie, drogi lokalne, zadania zlecone przez parlament na wniosek rządu) i subwencje ogólne (art. 12).

Dochody budżetów rejonów pochodzą natomiast dodatkowo z podatku za korzystanie z zasobów naturalnych oraz udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w wysokości 25% ogólnej wielkości pobranej na terenie miasta lub municypium – siedziby rejonu (art. 5 ust. 3). Do dochodów budżetu autonomicznej jednostki terytorialnej o szczególnym statusie prawnym poza wyżej wymienionymi dochodami własnymi i majątkowymi rejonów są: 100% udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz 100% podatku dochodowego od osób prawnych, 100% podatku od wartości dodanej od towarów wyprodukowanych i usług świadczonych na terytorium autonomicznej jednostki terytorialnej o szczególnym statusie prawnym, 100% podatku akcyzowego od towarów podlegających akcyzie, wyprodukowanych na terytorium autonomicznej jednostki terytorialnej o szczególnym statusie prawnym (art. 5 ust. 3 *ustawy o lokalnych finansach publicznych*). Dochody budżetu miasta Bielce i budżetu miasta Kiszyniów powstają również z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych w wysokości 50% kwoty zebranej wyłącznie w granicach administracyjnych miast Bielce i Kiszyniów, a nie obszarze municypalnym. Rok budżetowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym.

[19] Posiadają przywilej nietykalności oraz paszporty dyplomatyczne.

[20] Rajczyk, R. (2013). Distribution of power. The case study of Gagauzia. W (Red.), Moldova in search of its own place in Europe (s. 103-111). Oficyna Wydawnicza Epigram, s. 104.

[21] Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri), art. 14.

[22] Więcej na temat funkcjonowania mołdawskiego parlamentu – R. Rajczyk, Parlament Mołdowy, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2012.

[23] Legea nr 397/2003 privind finanțele publice locale

Budżet lokalny musi się równoważyć, co oznacza konieczność pokrycia deficytu. W budżecie lokalnym można wydzielić rezerwę budżetową w wysokości nie większej niż 2% wielkości wydatków (art. 19 ust. 1) w celu sfinansowania pilnych wydatków, które powstają w ciągu roku budżetowego i których nie można było przewidzieć. Rada lokalna nie może podejmować decyzji, które pociągają za sobą określone wydatki, bez wskazania źródła pokrycia kosztów podjęcia tych decyzji. Organ stanowiący może zarządzić w ramach przetargu otwartego prace publiczne, na przykład w postaci realizacji usług użyteczności publicznej czy też prac budowlanych albo remontowych (art. 78).

Kadencyjność organów lokalnej administracji publicznej

Kadencja rad lokalnych i rad rejonów trwa cztery lata licząc od dnia ukonstytuowania się i wygasa w dniu ukonstytuowania się rady kolejnej kadencji (art. 130 *Kodeksu wyborczego*). Mandat rad może zostać przedłużony w przypadku wojny lub katastrofy, ustawą organiczną. Liczbę mandatów ustala *ustawa o lokalnej administracji publicznej* – od 9 do 43 w jednostkach administracyjno-terytorialnych zamieszkałych przez ponad 200 tys. osób. Kandydatów obowiązują cenzusy wieku i domicylu (art. 134 i art. 135 *Kodeksu wyborczego*). W wyborach do organów stanowiących czynne i bierne prawo wyborcze przysługuje osobom, którzy ukończyli 18 lat, a w wyborach organu wykonawczego, bierne prawo wyborcze uzyskuje się po ukończeniu 25 roku życia. Kandydować w wyborach na burmistrza można tylko w jednym okręgu wyborczym (art. 137 ust. 4).

W wyborach do rady lokalnej, każdy obywatel może ubiegać się o mandat jako kandydat niezależny (art. 138 ust. 1 *Kodeksu wyborczego*), jeżeli uzyska poparcie 2% liczby wyborców w danym okręgu wyborczym, podzielonej przez liczbę mandatów na odpowiedniej rady, ale nie mniej niż 50 osób. Aby startować w wyborach na burmistrza, kandydat niezależny musi uzyskać poparcie 5% wyborców w okręgu wyborczym, ale nie mniej niż 150 osób i nie więcej niż 10.000 osób.

Podział mandatów dla partii politycznych, organizacji społeczno-politycznych i bloków wyborczych odbywa się przez podzielenie liczby ważnych głosów oddanych na podmiot wyborczy przez kolejne liczby naturalne, aż do osiągnięcia malejących wielkości, które zestawia się z wynikami wszystkich komitetów wyborczych i szereguje od największej do najmniejszej. Mandaty przydziela się zgodnie z taką kolejnością, rozpoczynając od najwyższego wyniku do najniższego, aż liczba dostępnych mandatów zostanie wyczerpana (art. 144 ust. 3). Kandydata niezależnego uważa się za wybranego, jeżeli liczba ważnie oddanych na niego głosów spada w porządku malejącym (art. 144 ust. 4). Mandaty przydzielane są kandydatom na radnego według kolejności na listach, poczynawszy od listy, na którą oddano najwięcej głosów. W przypadku równej liczby głosów, okręgowa komisja wyborcza zarządza losowanie.

Kandydata na stanowisko burmistrza uważa się za wybranego, jeżeli otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów wyborców, którzy brali udział w głosowaniu (art. 145 ust. 1). Jeżeli żaden kandydat nie otrzyma więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, w ciągu 2 tygodni organizowana jest druga tura głosowania z udziałem dwóch kandydatów, którzy uzyskali największą liczbę głosów w pierwszej turze głosowania. Tych dwóch kandydatów umieszcza się na kartach do głosowania w kolejności malejącej liczby głosów uzyskanych w pierwszej turze. Jeżeli kilku kandydatów uzyskało równą liczbę głosów, przeprowadza się losowanie. W drugiej turze głosowania za wybranego uważa się kandydata, który uzyskał największą liczbę głosów, bez względu na liczbę wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu. W przypadku równej liczby głosów za wybranego uważa się kandydata, który uzyskał największą liczbę głosów w pierwszej turze głosowania. Radę uważa się za ukonstytuowaną po stwierdzeniu ważności co najmniej 2/3 ogólnej liczby mandatów przewidzianych ustawą (art. 146 ust. 4).

Wybory uważa się za nieważne, jeżeli wzięta w nich udział mniej niż 1/4 liczby osób zarejestrowanych w spisie wyborców. Decyzję o stwierdzeniu nieważności wyborów podejmuje Centralna Komisja Wyborcza na podstawie dokumentów przedstawionych przez okręgowe komisje wyborcze. Unieważnienie wyborów następuje także w sytuacji, w której podczas wyborów naruszono przepisy w sposób, który miał wpływ na wyniki głosowania i przydział mandatów. Decyzję w sprawie stwierdzenia nieważności wyborów podejmuje Centralna Komisja Wyborcza na podstawie orzeczeń właściwych sądów (art. 148). W przypadku stwierdzenia nieważności lub nieważności wyborów w niektórych okręgach lub obwodach głosowania, Centralna Komisja Wyborcza zarządza przeprowadzenie w ciągu dwóch tygodni powtórnego głosowania na podstawie tych samych list wyborczych, z tymi samymi kandydatami. Kandydaci winni naruszenia przepisów wyborczych zostają wykluczeni z głosowania prawomocnym orzeczeniem sądu, a komisje wyborcze, które dopuściły się tych naruszeń, zostają rozwiązane. W wyborach zarządzonych wskutek wystąpienia wyżej wymienionych deliktów, głosowanie powtórne uważa się za ważne bez względu na liczbę wyborców, którzy brali udział w głosowaniu.

Przedterminowe wybory organu stanowiącego ogłasza się natomiast (art. 150):

- a) jeżeli rada ustąpiła, została rozwiązana albo jej skład został uszczuplony o więcej niż 1/3 liczby radnych określonej w ustawie,
- b) jeżeli burmistrz złożył rezygnację, został odwołany lub nie może sprawować swoich funkcji, w tym z powodu pozbawienia prawa do zajmowania określonych stanowisk, stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu,
- c) jeżeli nawet po powtórnym głosowaniu rada i/lub burmistrz nie zostali wybrani,
- d) w przypadku przeprowadzenia reorganizacji administracyjno-terytorialnej i w nowo powstałych jednostkach administracyjno-terytorialnych konieczne jest dokonanie wyboru lokalnych organów administracji publicznej (rad, burmistrzów).

Jeżeli wakat na stanowisku burmistrza nastąpił w ciągu ostatniego roku przed wygaśnięciem mandatu, nowych wyborów na stanowisko burmistrza nie organizuje się (art. 151 ust. 1).

Mandat radnego ma charakter wolny i wygasa przed upływem terminu w przypadku (art. 5 ust. 2)[24]:

- a) nieobecność bez usprawiedliwienia na trzech kolejnych posiedzeniach rady;
- b) naruszenia Konstytucji, ustaw lub działania na szkodę społeczności lokalnej, a także udziału w działaniach organów niekonstytucyjnych, co zostało stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu;
- c) wystąpienia niepołączalności stanowisk[25];
- d) niezłożenia przez niego oświadczenia majątkowego i osobistego albo odmowy jego złożenia;
- e) uprawomocnienia się wyroku skazującego;
- f) rozwiązania organu przez parlament;
- g) rezygnacji z mandatu;
- h) śmierci.

Mandat jest niepołączalny z zatrudnieniem w administracji państwowej lub zatrudnieniem w spółkach komunalnych. W przypadku wystąpienia jednej z wyżej wymienionych przesłanek, obowiązek rezygnacji ze stanowiska lub mandatu następuje w ciągu 30 dni. Mandat wygaszany jest decyzją Centralnej Komisji Wyborczej.

[24] Legea nr. 768/2000 privind statutul alesului local

[25] W okresie sprawowania mandatu nie mają prawa zajmować innych stanowisk za wynagrodzeniem ani kumulować na podstawie umowy lub porozumienia innego stanowiska w przedsiębiorstwach zagranicznych lub przedsiębiorstwach i organizacjach mieszanych, w przedsiębiorstwach, instytucjach i organizacjach o jakiegokolwiek formie prawnej, z wyłączeniem działalności naukowej, dydaktycznej i twórczej. Stanowisko przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rejonu, burmistrza i wiceburmistrza jest nie do pogodzenia z mandatem radnego.

Odwołanie ze stanowiska przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i wiceburmistrza następuje w drodze uchwały organu stanowiącego, który dokonał wyboru. Burmistrz, w przypadku, gdy znajduje się w stanie niepołączalności przewidzianym przez prawo, zostaje odwołany z urzędu bez przeprowadzania referendum lokalnego, na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu. Radni korzystają z immunitetu materialnego (art. 9). Mają też obowiązek utrzymywania kontaktu z mieszkańcami (w formie dyżurów w siedzibie organu stanowiącego – art. 20 ust. 2) oraz przyjmowania i procedowania wniosków oraz petycji od nich pochodzących (art. 20). Wykonując swój mandat, radny ma prawo, w ramach odpowiedniej jednostki administracyjno-terytorialnej, do bezpłatnych przejazdów lądowym transportem publicznym, z wyjątkiem taksówek i transportu prywatnego (art. 23). Wydatki te są zwracane przedsiębiorstwom transportowym z budżetu lokalnego. Radnemu przysługuje również zwolnienie z obowiązków w miejscu pracy na podstawie zawiadomienia o zwołaniu sesji lub posiedzenia komisji organu stanowiącego. Z tego tytułu radny otrzymuje dietę oraz zwrot kosztów. Po wygaśnięciu mandatu radny, który pełni tę funkcję od co najmniej dwóch lat, otrzymuje jednorazowe świadczenie w wysokości średniego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za poprzedni rok. W przypadku śmierci wybieralnego urzędnika lokalnego jego rodzinie zasiłek przysługuje, niezależnie od czasu trwania mandatu. Decyzję w sprawie wypłaty jednorazowego zasiłku z budżetu lokalnego podejmuje odpowiednia rada (art. 25).

Tryb funkcjonowania i kompetencje organów stanowiących

Radni pracują w trybie sesyjnym. Posiedzenia zwykłe zwołuje się raz na trzy miesiące, z wyjątkiem pierwszej sesji w kadencji. W przypadkach nagłych związanych na przykład z wystąpieniem klęski żywiołowej, sesję zwołać można ze skutkiem natychmiastowym (art. 16 ust. 4). Korum potrzebne do zapewnienia prawomocności obrad to obecność większości ogólnej liczby radnych. Inicjatywa uchwałodawcza przysługuje radnym oraz organowi wykonawczemu. Co do zasady, uchwały zapadają większością głosów obecnych na posiedzeniu radnych. W przypadku równej liczby głosów nie podejmuje się żadnej decyzji, a obrady wznawia się na kolejnym posiedzeniu (art. 19 ust. 3). Decyzje w sprawie uchwalania budżetu lokalnego, gospodarowania majątkiem komunalnym, ustalania wysokości podatków i opłat lokalnych, strategii rozwoju, udziału w stowarzyszeniach i organizacjach zapadają większością głosów ogólnej liczby radnych. Z kolei wniosek o odwołanie burmistrza wymaga większości 2/3 głosów ogólnej liczby radnych.

Akty prawa miejscowego uchwalane przez organ stanowiący podpisywane są przez przewodniczącego obrad oraz sekretarza rady [26], przy czym jeżeli sekretarz rady uzna, że decyzja rady jest niezgodna z prawem, ma prawo nie kontrasygnować jej i odmówić podpisu (art. 20 ust. 1 i art. 20 ust. 2). Jeżeli burmistrz uzna, że decyzja rady lokalnej jest niezgodna z prawem, zawiadamia o tym urząd terytorialny Kancelarii Państwa i/lub sąd administracyjny (art. 20 ust. 4).

Rozwiązanie rady lokalnej przed upływem kadencji jest możliwe z mocy prawa lub na wniosek.

Rozwiązanie rady lokalnej z mocy prawa następuje w sytuacji zmniejszenia liczby radnych o ponad połowę liczby mandatów określonej ustawowo oraz niepodejmowania uchwał przez sześć kolejnych miesięcy. Rozwiązanie z mocy prawa stwierdza burmistrz i powiadamia jednocześnie Centralną Komisję Wyborczą, która wyznacza termin nowych wyborów samorządowych.

[26] Stanowisko sekretarza rady (*secretar consiliul*), który pełni de facto funkcje dyrektora generalnego urzędu jednostki administracyjno-terytorialnej obsadzę jest w drodze konkursu. Kandydat musi się legitymować wyższym wykształceniem prawniczym lub administracyjnym – art. 37 ustawy o lokalnej administracji publicznej. Sekretarz podlega ustawie o służbie publicznej. Odwołania sekretarza dokonuje rada na wniosek burmistrza lub jednej trzeciej liczby radnych, większością głosów ogólnej liczby radnych. 7

Parlament rozwiązuje radę lokalną w oparciu o umotywowany wniosek burmistrza lub rządu, na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, w sytuacji powtarzającego się podejmowania przez radę lokalną uchwał, uprzednio prawomocnie uchylonych przed sądem administracyjnym z powodu rażącego naruszenia Konstytucji lub ustaw.

Funkcjonowanie i kompetencje organu wykonawczego

Burmistrz jest szefem lokalnej administracji publicznej (art. 26 ust. 1). Rada lokalna na wniosek burmistrza podejmuje decyzję o utworzeniu stanowiska wiceburmistrza i ustala liczbę wiceburmistrzów. Zastępcą burmistrza może być wybrana każda osoba, w tym spośród radnych[27]. Mandat burmistrza wygasa w przypadku rezygnacji, niepołączenia funkcji, braku możliwości wykonywania obowiązków przez cztery kolejne miesiące, w tym z powodu choroby, uprawomocnienia się wyroku skazującego, śmierci (art. 28) oraz odwołania w referendum lokalnym. Burmistrz może zostać zawieszony w sprawowaniu urzędu do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy, w przypadku gdy został pociągnięty do odpowiedzialności za popełnienie przestępstwa. Organizowanie nowych wyborów na stanowisko burmistrza jest niedozwolone przez cały okres zawieszenia. Zawieszenie może zostać zarządzone wyłącznie przez sąd. Burmistrz zostaje przywrócony na stanowisko na czas do wygaśnięcia mandatu. Analogiczne przepisy stosuje się do wiceburmistrzów (art. 33).

W przypadku przedterminowego wygaśnięcia mandatu, zawieszenia w sprawowaniu urzędu lub niemożności pełnienia funkcji przez burmistrza, jego obowiązki przejmuje wiceburmistrz. Jeżeli wiceburmistrz z przyczyn obiektywnych odmówi objęcia tymczasowego stanowiska burmistrza lub jeżeli burmistrz i wiceburmistrz zostaną jednocześnie zawieszani w pełnieniu funkcji lub z pewnych powodów stanowiska te zwolnią się, rada upoważnia w terminie pięciu dni inną osobę do czasowego wykonywania uprawnień burmistrza (art. 34).

Wieś, z której radni nie zostali wybrani do rady lokalnej, wybiera na czas kadencji delegata wiejskiego, który reprezentuje interesy wsi w lokalnych organach administracji publicznej, a także w innych organach (art. 35). Delegat wsi jest wybierany na walnym zebraniu wiejskim, większością głosów, a uchwałą rady lokalnej delegat wiejski otrzymywał wynagrodzenie z budżetu lokalnego (art. 36 ust. 5).

Wybór przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rejonu

Szefem rejonu może być tylko osoba, która ma uprawnienia dostępu do tajemnicy państwowej. Rada wybiera przewodniczącego na wniosek co najmniej 1/3 liczby radnych, większością głosów. Jeżeli zgłoszona kandydatura nie uzyska większości głosów wybranych radnych, w ciągu ośmiu dni zwołuje się ponowne posiedzenie w celu przeprowadzenia powtórnego głosowania. Jeżeli nawet po powtórnym głosowaniu żaden ze zgłoszonych kandydatów nie uzyska większości głosów całkowitej liczby radnych, w ciągu trzech dni zarządza się głosowanie dodatkowe, po którym za wybranego uważa się kandydata, który otrzymał największą liczbę głosów (art. 49). Do wyboru wiceprzewodniczących rejonu stosuje się analogiczne przepisy, jak w przypadku wiceburmistrzów. Rada rejonu może odwołać przewodniczącego przed upływem kadencji większością 2/3 całkowitej liczby radnych, na wniosek co najmniej 1/3 radnych. Wiceprzewodniczący natomiast może być odwołany większością głosów całkowitej liczby radnych, na wniosek przewodniczącego okręgu lub 1/3 radnych. Mandaty przewodniczącego rejonu i jego zastępców wygasają z mocy prawa wraz z wygaśnięciem kadencji rady rejonowej.

[27] Wiceburmistrzowie są wybierani na wniosek burmistrza decyzją rady, przyjętą większością głosów ogólnej liczby radnych. Jeżeli zgłoszona kandydatura nie uzyska wymaganej liczby głosów na 2 kolejnych posiedzeniach, burmistrz przedstawia radzie kolejną kandydaturę. Odwołanie wiceburmistrza następuje na wniosek burmistrza decyzją rady lokalnej, podjętą większością głosów wybranych radnych – art. 31 ustawy o lokalnej administracji publicznej.

Przewodniczący rejonu, poza kierowaniem bieżącą pracą administracji rejonowej, jest także koordynatorem zdecentralizowanych służb publicznych w powiecie oraz wykonuje uprawnienia przewodniczącego komisji do spraw nadzwyczajnych. Z Wiceprzewodniczący rejonu, podobnie jak wiceburmistrzowie i sekretarze rady, mają status urzędników służby cywilnej. Mandaty przewodniczącego rejonu, wiceprzewodniczącego rejonu i wiceburmistrza wygasają przed upływem kadencji także w przypadku niemożności pełnienia funkcji przez okres dłuższy niż cztery kolejne miesiące, uprawomocnienia się wyroku skazującego; odwołania ze stanowiska przez właściwą radę, rezygnacji i śmierci.

Nadzór nad funkcjonowaniem lokalnej administracji publicznej

Organem kontrolnym są terenowe biura Kancelarii Państwa, jednostki organizacyjnej podległej rządowi Republiki Mołdawskiej[28]. Obligatoryjnej kontroli legalności podlegają (art. 64): uchwały i akty normatywne organów stanowiących i wykonawczych, dokumenty przetargowe, dotyczące zarządzania nieruchomościami i wydatków w gminach powyżej 30 tys. MDL i 300 tys. w rejonach (odpowiednio ok. 7 tys. PLN i 70 tys. PLN przy średniej płacy na poziomie ok. 1800 PLN). O kontrolę aktów normatywnych organów wykonawczych może wystąpić organ stanowiący i na odwrót (art. 66). Oprócz tego, zgodnie z art. 67, każda osoba fizyczna lub prawna, która uważa się za poszkodowaną aktem administracyjnym wydanym przez lokalny organ administracji publicznej, może wnioskować o sprawdzenie legalności tego aktu. Terenowy oddział Kancelarii Państwa, jeżeli uzna, że akt wydany przez lokalny organ administracji publicznej jest niezgodny z prawem, zawiadamia wydający organ lokalny o niezgodności z prawem kontrolowanego aktu, żądając jego całkowitej lub częściowej zmiany albo uchylenia (art. 68 ust. 1). W ciągu 30 dni od daty otrzymania zawiadomienia wydający organ lokalny musi zmienić lub uchylić zaskarżony akt. Jeżeli organ wydający podtrzymał swoje stanowisko lub nie zbadał ponownie zaskarżonego aktu, oddział terytorialny Kancelarii Państwa może powiadomić sąd administracyjny. Jeżeli natomiast uzna, że akt może mieć poważne konsekwencje, w celu zapobieżenia bezpośredniej szkodzie, oddział terytorialny Kancelarii Państwa może bezpośrednio powiadomić sąd administracyjny po otrzymaniu aktu, który uważa za niezgodny z prawem, niezwłocznie powiadamiając o tym organ lokalny, który go wydał. Po zawiadomieniu sądu administracyjnego oddział terenowy Kancelarii Państwa może zwrócić się do niego o zawieszenie spornego aktu. W ciągu 3 dni od otrzymania zawiadomienia sąd administracyjny, po wysłuchaniu zainteresowanych stron, podejmuje decyzję o zawieszeniu ustawy i/lub zastosowaniu innych środków, o które wnioskował oddział terenowy Kancelarii Państwa.

Referendum lokalne

W sprawach o znaczeniu lokalnym przeprowadza się konsultacje społeczne i wystuchanie publiczne, a referendum lokalne w sprawach szczególnie ważnych. Referendum lokalne w sprawie odwołania burmistrza może zostać wszczęte po upływie roku od objęcia przez niego urzędu lub od daty poprzedniego referendum lokalnego w sprawie odwołania tego samego burmistrza na skutek naruszenia przepisów, nienależytego wykonywania obowiązków oraz naruszania norm moralnych i etycznych. Odwołanie burmistrza nie może być zainicjowane w ciągu ostatnich sześciu miesięcy przed wygaśnięciem mandatu (art. 185 ust. 4 *Kodeksu wyborczego*).

Pod referendum lokalne mogą zostać poddane sprawy o szczególnym znaczeniu dla danej miejscowości, które należą wyłącznie do kompetencji ustawowych lokalnych organów administracji publicznej. Pytanie referendalne musi być zredagowane w sposób neutralny, bez dwuznaczności i bez sugerowania odpowiedzi lub wzajemnie wykluczających się opcji wyboru (art. 187).

[28] <https://cancelaria.gov.md/>

Przedmiotem referendum lokalnego nie mogą być kwestie (art. 188):

- a) o znaczeniu narodowym, które zgodnie z Konstytucją należą do kompetencji parlamentu, rządu lub innych centralnych organów władzy;
- b) dotyczące polityki wewnętrznej i zewnętrznej państwa;
- c) sprzeczne z postanowieniami Konstytucji i ustawami;
- d) dotyczące podatków ogólnokrajowych i budżetu państwa;
- e) dotyczące nadzwyczajnych środków w celu zapewnienia porządku publicznego, zdrowia i bezpieczeństwa ludności;
- f) wyboru, powoływania i odwoływania ze stanowisk osób powoływanych i mianowanych przez parlament, prezydenta i rząd;
- g) dotyczące właściwości sądów lub prokuratury;
- h) zmiany granic jednostek administracyjno-terytorialnych, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w *ustawie o szczególnym statusie prawnym Gagauzji (Gagauz-Yeri)*.

Inicjatorami referendum lokalnego może być (art. 189):

- 1/2 radnych, a w przypadku odwołania burmistrza w głosowaniu tajnym - 2/3 liczby radnych;
- burmistrz, z wyjątkiem przypadku zainicjowania referendum w sprawie odwołania burmistrza;
- organ stanowiący jednostki administracyjno-terytorialnej o szczególnym statusie prawnym;
- 10% obywateli uprawnionych do głosowania, zamieszkujących na terenie danej jednostki administracyjno-terytorialnej.

Jeżeli inicjatywa przeprowadzenia referendum lokalnego pochodzi od obywateli, tworzy się grupę inicjatywną, składającą się z co najmniej 20 obywateli uprawnionych do głosowania i zamieszkujących na terytorium odpowiedniej jednostki administracyjno-terytorialnej. Do przeprowadzenia referendum lokalnego konieczne jest zebranie podpisów co najmniej 10% liczby obywateli uprawnionych do głosowania zamieszkujących w danej jednostce administracyjno-terytorialnej (art. 192 ust. 3).

Referendum jest ważne, jeżeli wzięto w nim udział co najmniej 1/3 liczby objętych rejestrem wyborców. Wynik referendum lokalnego jest natomiast wiążący (art. 208) jeśli za rozstrzygnięciem głosowała większość głosujących. Odwołanie burmistrza jest skuteczne, jeżeli opowiedziała się za nim równa lub większa liczba wyborców niż w przypadku wyboru burmistrza, ale nie mniej niż połowa liczby wyborców, którzy brali udział w referendum. Za dzień wygaśnięcia mandatu uważa się dzień referendum lokalnego. Sąd, na którego obszarze właściwości terytorialnej, przeprowadzono referendum lokalne, stwierdza jego nieważność w całym okręgu wyborczym lub w niektórych obwodach wyborczych, jeżeli podczas głosowania lub liczenia głosów dopuszczono się poważnych naruszeń prawa wyborczego, które wpłynęły na wynik referendum (art. 210). W przypadku stwierdzenia nieważności referendum lokalnego organy, które podjęły decyzję o przeprowadzeniu referendum, organizują w terminie dwóch tygodni powtórne referendum. Ponowne referendum lokalne w tej samej sprawie może zostać przeprowadzone co najmniej rok po poprzednim (art. 212).

Lokalna administracja publiczna w tzw. Naddniestrzańskiej Republice Mołdawskiej

Konstytucja Naddniestrza sankcjonuje funkcjonowanie systemu przedstawicielskich organów władzy państwowej (art. 77 *Konstytucji*). W jego skład wchodzi rady deputowanych ludowych gmin wiejskich, miast i rejonów, które są jednostkami administracyjno-terytorialnymi w tym quasi-państwie[29].

[29] W ustawie o podziale administracyjno-terytorialnym Mołdawii uwzględniono dwuszczeblowy podział na obszarze znajdującym się poza kontrolą władz państwowych w Kiszyniowie na lewym brzegu Dniestru i w prawobrzeżnym mieście Bendery.

Pomiędzy jednostkami pierwszego i drugiego szczebla występuje podległość hierarchiczna. Rady deputowanych ludowych rejonów koordynują pracę rad niższego szczebla. W zakresie kompetencji rad deputowanych ludowych wchodzi, między innymi: budownictwo mieszkaniowe, plany społeczno-ekonomiczne, zagospodarowanie przestrzenne, ochrona środowiska, polityka społeczna i kulturalna.

Organy stanowiące oraz organy wykonawcze

Mandat deputowanego ludowego ma charakter imperatywny. Oznacza to, że radni są odpowiedzialni przed wyborcami i mogą zostać przez nich pozbawieni mandatu w drodze głosowania. Przewodniczącego rady deputowanych ludowych wybierają spośród siebie sami deputowani w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów. Obowiązuje niepołączalność mandatu z mandatem deputowanego Rady Najwyższej [unikameralny parlament Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej – przyp. aut.] oraz jakkolwiek inną działalnością zarobkową, z wyjątkiem zwyczajowo przyjętego wyłączenia dla działalności dydaktycznej, naukowej i artystycznej. Sesje rady deputowanych ludowych muszą być zwoływane nie rzadziej niż cztery razy do roku. Szefowie administracji gmin, wybierani w wyborach powszechnych większością bezwzględną, pełnią jednocześnie funkcje przewodniczących lokalnych rad deputowanych ludowych. Natomiast szefowie administracji miasta lub rejonu powoływani są przez prezydenta. Za naruszenie Konstytucji i ustaw mogą zostać odwołani albo przez prezydenta na wniosek właściwej rady deputowanych ludowych, albo też przez wyborców[30].

Podsumowanie

Samorząd terytorialny w Republice Mołdawii funkcjonuje w oparciu o zasady decentralizacji oraz autonomii lokalnej, w tym finansowej w zakresie realizacji zadań publicznych lokalnych wspólnot samorządowych. Jednostka administracyjno-terytorialna posiada samodzielność prawną oraz majątkową, a także władztwo podatkowe. Szczególnym przypadkiem samorządności jest Autonomiczne Terytorium Gagauzji, którego funkcjonowanie jest odpowiedzią na historyczne próby odłączenia od Mołdawii obszarów zamieszkałych przez ludność gagauską[31]. Nie jest to obszar jednolity terytorialnie. W jego skład wchodzi trzy miasta i kilkadziesiąt wsi. Autonomiczne Terytorium Gagauzja ma zagwarantowaną prawnie możliwość secesji w przypadku zmiany statusu państwowego Republiki Mołdawii, na przykład przyłączenia się do Rumunii[32]. Silne tendencje separatystyczne oraz prorosyjskie sympatie polityczne to także cecha dominująca w Naddniestrzańskiej Republice Mołdawskiej – *quasi*-państwie nieuznanym przez społeczność międzynarodową. Władze lokalne w Naddniestrzu zorganizowane są na wzór radzieckich rad deputowanych ludowych, włącznie z imperatywnym charakterem mandatu oraz funkcjonowaniem jednostek pomocniczych, którym rady deputowanych lokalnych mogą zlecić wraz z zapewnieniem finansowania realizację niektórych zadań publicznych, zgodnie z zasadą subsydiarności.

[30] Rajczyk, R., Całus, K., Kosienkowski, M., Oleksy, P., & Pieńkowski, J. (2014). Naddniestrze : historia - polityka - gospodarka. EastWest Analytics., s. 29 – 30.

[31] Ludność o mieszanej bułgarsko-tureckiej etnogenezie mówiąca językiem zbliżonym do tureckiego, przy czym silnie prorosyjska i wyznająca prawosławie używająca w życiu codziennym języka rosyjskiego. Liczbę ludności pochodzenia gagauskiego szacuje się na ponad 150 tys. osób, w tym także mieszkający w sąsiedniej Dobrudży w Bułgarii.

[32] Idea reintegracji z Rumunią jest dosyć popularna w Mołdawii i cieszy się poparciem od kilkunastu do kilkudziesięciu procent obywateli.

Bibliografia

- Rajczyk, R. (2012). Parlament Mołdowy, Wydawnictwo Sejmowe
- Rajczyk, R. (2014). System konstytucyjny Mołdawii. Wydawnictwo Sejmowe
- Rajczyk, R. (2014). Autonomia gagauska panaceum na separatyzm. W R. Radek & J. P. Iwanek (red.), Autonomia terytorialna w perspektywie europejskiej. T. 2, W europejskiej praktyce ustrojowej
- Rajczyk, R., Cafus, K., Kosienkowski, M., Oleksy, P., & Pieńkowski, J. (2014). Naddniestrze : historia - polityka - gospodarka. EastWest Analytics.
- Rajczyk, R. (2013). Distribution of power. The case study of Gagauzia. W (Red.), Moldova in search of its own place in Europe. Oficyna Wydawnicza Epigram.
- Rajczyk, R. (2013). Republika Mołdawii : jedno państwo, dwa systemy. W (red.), Spotkania polsko-mołdawskie księga poświęcona pamięci Profesora Janusza Solaka. Episteme
- Rajczyk, R. (2012). Parlament Mołdowy. Wydawnictwo Sejmowe
- Akty normatywne
- Codul Electoral, Monitorul Oficial, Nr. 451-463 art. 768
- Constituția Republicii Moldova, Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140
- Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri), Monitorul Oficial Nr. 3-4 art. 51
- Legea nr. 768/2000 privind statutul alesului local, Monitorul Oficial Nr. 34 art. 231
- Legea nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, Monitorul Oficial Nr. 16 art. 53
- Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală, Monitorul Oficial Nr. 32-35 art. 116
- Legea nr. 436/2003 privind Statutul-cadru al satului (comunei), orașului (municipiului), Monitorul Oficial Nr. 244-247 art. 972
- Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002, Monitorul Oficial Nr. 14-17 art. 49/2003
- Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale, Monitorul Oficial Nr. 248-253 art. 996
- Lege Nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, Monitorul Oficial Nr. 194-196 art. 637
- Legea nr 136/2016 privind Statutul municipiului Chișinău, Monitorul Oficial Nr. 306-313 art. 645
- Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Monitorul Oficial Nr. 230-232 art. 840
- Конституция Приднестровской Молдавской Республики (Редакция на 30.08.2019)
- Закон Приднестровской Молдавской Республики об органах местной власти, местного самоуправления и государственной администрации в Приднестровской Молдавской Республике. Собрание актов законодательства, nr 3/1998/Zakon Pridniestrowskoj Mołdawskoj Riepubliki ob organach miestnoy wlas ti, miestnogo samouprawlenija i gosudarstwiennoj administracyi w Pridniestrowskoj Mołdawskoj Riepublikie, Cobranije aktow zakonodatielstwa nr 3/1998.

○ AUTORZE

Robert Rajczyk, dr hab. nauk o polityce i administracji, pracownik naukowy Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Swoje zainteresowania badawcze koncentruje między innymi wokół problematyki funkcjonowania administracji publicznej i samorządu terytorialnego, w tym także w państwach Europy Środkowej i Wschodniej oraz procesów współczesnego oddziaływania perswazyjnego i komunikacji społecznej.

Opinie wyrażone w powyższym tekście mają charakter autorski i nie należy ich traktować jako stanowiska Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego.

.....

Warszawa, grudzień 2023

www.frdl.org.pl

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego
ul. Edwarda Jelinka 6, 01-646 Warszawa